

En artikel fra [KRITISK DEBAT](#)

Finanspagten er dårligt nyt for vækst og velfærd

Skrevet af: **Hardy Hansen og Henrik Herløv Lund** | Offentliggjort: 15. februar 2012

Finanspagten i EU skal gennemføre en konservativ, monetaristisk sparepolitik i EU på bekostning af arbejdsløshedsbekæmpelse og velfærd. Og Danmarks muligheder for at føre vækstpolitik og prioritere velfærd indskrænkes mærkbart.

I. EU's finanspagt

EU-landene i eurozonen har indgået den såkaldte "Finanspagt", som øvrige EU-lande er tilbudt at tilslutte sig. 6 af 8 lande, herunder Danmark, tegner til at ville gøre dette.

Pagtens hovedindhold er, at landene er bundet af Vækst- og Stabilitetspagtens krav om, at det årlige løbende budgetunderskud højst må udgøre 3 % af BNP og statsgælden højst 60 % af BNP. Hertil tilføjes målsætning for det såkaldt "strukturelle" (konjunkturrensede) underskud, som højst må udgøre 0,5 % af BNP.

Disse regler skal skrives ind i de nationale forfatninger eller tilsvarende bindende lovgivning. Hvis underskudsgrænsen overtrædes, skal der i lovgivningen være automatiske korrektionsmekanismer efter principper foreskrevet af EU. Overholder et land ikke lovkravene, kan det indbringes for EU-domstolen, som kan idømme en bøde på 0,1 % af BNP. (For Danmarks vedkommende omkring 1,5 mia. kr.)

Pagtens konsekvenser for den økonomiske politik i EU

Med Finanspagten vil de omfattede lande blive tvunget til generelt at føre en stram økonomisk politik, idet kun et begrænset og kortvarigt underskud er tilladt. Finanspagten vil dermed i høj grad begrænse mulighederne for i krisetider at bekæmpe krise og arbejdsløshed gennem en ekspansiv finanspolitik.

Den oplagte konsekvens heraf vil være to negative ting: For det første vil tvangen til stram økonomisk politik betyde, at arbejdsløsheden vil vokse mere end tilfældet, hvis den imødegås af en ekspansiv økonomisk politik. Og for det andet vil krise og stigende underskud lynhurtigt tvinge staterne i EU til omfattende besparelser på de offentlige udgifter - dvs. på velfærden - for at undgå at komme i konflikt med reglerne.

Men pagten vil ikke alene få negative konsekvenser for den økonomiske politik i krisetider. Den vil også i ikke-krisetider i langt større udstrækning end i dag tvinge EU-landene til at køre med overskud. For hvis en økonomisk krise skulle komme med deraf følgende stigende underskud, vil EU-landene kun ved forud at have oparbejdet

et betydeligt overskud have "luft" nok i budgettet til at undgå at komme i strid med kravene.

Men det betyder igen, at i økonomiske opgangstider, at så vil pengene i langt større udstrækning end i dag i stedet blive sparet op i statskassen - hvor midlerne ellers kunne være investeret i bedre velfærd.

Samlet set kan Finanspagten således forværre kriser og arbejdsløshed og øge fattigdommen samt få negative konsekvenser for dansk og europæisk velfærdsudvikling bl.a. ved at fremme privatisering af den offentlige sektor.

Fra tilhængere af Finanspagten argumenteres heroverfor, at kontrol med landenes gældsstiftelse er nødvendig for at overvinde gældskrisen. Det er imidlertid et argument, som forbigår den kendsgerning, at Finanspagten IKKE adresserer den aktuelle gældskrise, idet pagten jo ingen effekt har på den allerede stiftede gæld, som landene i Syd- og UdkantsEuropa slås med i dag. Finanspagten kan i bedste tilfælde højst forebygge, at en ny opstår om 5 til 10 år gennem at bremse op for fremtidig gældsstiftelse.

Hertil kommer imidlertid at pagten bygger på en meget forenklet og ensidig opfattelse af årsagerne til gældskrisen, når disse anskues som værende udelukkende et resultat af ukontrolleret gældsstiftelse i nogle enkelte stater. Det må anerkendes, at ukloge økonomiske beslutninger og fejlagtig økonomisk politik, ikke mindst i Grækenland, spiller en ikke uvæsentlig rolle for gældskrisens udvikling. Men det oven anførte billede er alligevel stærkt forenklet og kan ikke danne grundlag for en løsning af gældskrisen.

Pagten løser ikke grundlæggende problemer i euroen

For krisen stikker langt dybere end blot ukontrolleret gældsstiftelse, idet den har rod i store og stigende ubalancer i eurozonen, ubalance mellem svagere sydeuropæisk og stærkere nordeuropæisk konkurrenceevne. Ubalancer, som euroen selv har bidraget til at forstærke, hvorfor selve euro-konstruktionen i dens aktuelle udformning også er en del af problemet.

Det grundlæggende problem består i store og stigende forskelle i produktivkraft og konkurrenceevne mellem nord og syd. Før euroen kunne disse delvis udlignes over valutamarkederne, idet Sydeuropas svagere økonomier automatisk afspejledes i svagere nationale valutakurser, hvilket til gengæld fremmede eksport, valutaindtjening og beskæftigelse fra de svagere lande.

De stærkere økonomier, herunder ikke mindst Tyskland, oplevede modsat en kapitaltilstrømning og dermed stigende valutakurser, der bremsede eksport og

betalingsbalanceoverskud. Hermed udlignedes forskellene i konkurrenceevne mellem svagere og stærkere økonomier i betydelig udstrækning.

Men med euroen forsvandt denne udligningsmekanisme, fordi de svagere økonomier i syd og UdkantsEuropa i kraft af den fælles valuta ikke længere kan føre deres egen rente- og valutapolitik. Ja, ulighederne mellem Tyskland og Sydeuropa er tværtimod blevet forstærket, fordi euroen er en global valuta, hvis kurs i høj grad fastsættes i forhold til de øvrige internationale valutaer, først og fremmest dollaren.

Euroen er blevet trukket op i værdi i kraft af Tysklands økonomiske styrke og en generel revaluering af euroen i takt med, at dollaren er blevet svækket af USA's økonomiske problemer. Men for de sydeuropæiske lande har dette ført til den dårligere produktivkraft og konkurrenceevne og yderligere tilføjet den bagdel, at de herved har fået forringet deres konkurrenceevne, eksport, arbejdsløshed og underskud yderligere.

Modsat for "overskudslandene" og navnlig Tyskland. Hvis der ikke var en euro, ville D-marken formentlig været steget mellem 20 og 30 % i forhold til de sydeuropæiske valutaer og have en kurs på linje med Schweizerfranc, hvilket naturligvis ville have bremset tysk eksport og overskud. Tyskland har med andre ord scoret kassen på euroen og tjent langt mere end de midler, som landet siden har investeret i EU's hjælpefond.

Skal gældskrisen definitivt løses, er der derfor brug for en solidarisk udligning fra overskudslande, navnlig Tyskland, således at de svagere sydeuropæiske lande kan investere i højere produktivitet, ny vækst og nedbringe arbejdsløsheden.

Men det rummer Finanspagten intet af. Tværtimod er pagten udtryk for, at gældskrisen alene skal løses gennem en såkaldt "intern devaluering" dvs. gennem forringelse af lønninger, velstand og besparelser på velfærd i de gældsramte lande.

Pagten er udtryk for en konservativ, monetaristisk økonomisk politik og tankegang

Det er ikke tilfældigt, at Finanspagten institutionaliserer en sparepolitik over for velfærden; for pagten et udtryk for en borgerlig konservativ, såkaldt monetaristisk økonomisk politik. Og omvendt et politisk-ideologisk opgør med keynesiansk økonomisk tænkning og politik, som mente det fornuftigt at bekæmpe kriser og arbejdsløshed gennem finanspolitikken.

Et centralt punkt i monetarismen er som bekendt, at staten skal blande sig mindst muligt i den økonomiske udvikling. Det betyder, at monetaristisk økonomisk politik anbefaler, at det offentlige budget er neutralt i forhold til økonomien dvs. balancerer

eller har overskud. Staten skal til gengæld hverken bekæmpe arbejdsløshed eller stimulere væksten. Det er således nemt at genkende monetarismens sparedoktrin i den gældsbremse, som - efter tysk forbillede - med Finanspagten skal gøres alment gældende.

Tilhængerne af Finanspagten ser den som slet og ret udtryk for "sund økonomisk fornuft". Men der er altså i realiteten tale om en omstridt konservativ og neoliberalistisk ideologisk doktrin. Det må karakteriseres som dybt problematisk, at noget sådant med Finanspagten oven i købet skal indskrives i nationale forfatninger eller anden lignende national lovgivning og hermed nærmest hæves over enhver diskussion.

Er der en vækstpolitik på vej i EU?

Fra ikke mindst danske tilhængere af Finanspagten er det imidlertid fremhævet, at det seneste EU - topmøde jo også viser andre takter end sparepolitikken i og med, at vækstkabelse og arbejdsløshedsbekæmpelse også har været sat på dagsorden. I den forbindelse har EU-kommissionen peget på, at der i EU's udviklingsfonde ligger et betydeligt uudnyttet beløb på omkring 82 mia. euro, som kunne målrettes mod beskæftigelse og vækst. Ligeledes har der været peget på disponible midler i EU's regionalfonde.

Tanken om støtte til vækst og beskæftigelse i de gældsramte lande er selvsagt rigtig. Men topmødet vedtog ingen konkrete tiltag, men overlod det til de enkelte lande. Og det er selvsagt selvmodsigende, når man samtidig forpligter landene til finanspolitiske stramninger. Hermed får medlemslandene netop ikke et spillerum til at kunne iværksætte vækst og jobskabelsesinitiativer.

Og skulle de disponible midler i EU's udviklings- og regionalfonde faktisk kunne nyttiggøres til vækst og beskæftigelsesinitiativer, må det under alle omstændigheder betragtes som stærkt utilstrækkeligt i forhold til størrelsen af de økonomiske uligheder i EU. Skal den allerede akkumulerede gæld ruller tilbage, vil det kræve, at de sydeuropæiske lande tilføres mindst 10 gange så store beløb. Så der er altså meget langt til en vækst- og beskæftigelsespolitik i EU.

II. Danmark og Finanspagten

Det er som argument for dansk tilslutning til Finanspagten også anført, at den jo bare udtrykker en fornuftig økonomisk politik som et folketingsflertal også selv vil følge fremover. Men det frikender jo ikke Finanspagten for at være udtryk for borgerlig økonomisk politik. Det er desværre snarere udtryk for, at den økonomiske politik både under den forrige og nuværende regering selv grundlæggende har været / er borgerlig.

Tilhængere af dansk tilslutning til Finanspagten har også anført, at pagten ved at hjælpe på gældskrisen er god for dansk økonomi. Men pagten vil som fremgået ikke løse gældskrisen og dermed heller ikke friholde Danmark for følgerne af gældskrisen. Tværtimod, idet der er betydelig risiko for, at fortsat gældskrise OG besparelser oveni vil føre til økonomisk recession i det / de kommende år og medføre årelang lavvækst i EU.

Det vil selvsagt også ramme dansk økonomi med faldende eksport og stigende ledighed og statsunderskud - modsat de påståede fordele.

Det er fra selveste statsministeren herudover fremført som argument for dansk tilslutning til Finanspagten, at det er nødvendigt for at "berolige finansmarkederne" om, at Danmark fører en forsvarlig økonomisk politik, og at den danske økonomi er sund. Hvis vi ikke gør dette, kunne det ellers få konsekvenser i form af stigende renter på danske lån.

Men Danmarks økonomiske situation er i dag så god i forhold til stort set alle andre lande, at der ingen grund er til at forvente, at finansmarkerne vil straffe Danmark, hvis vi holder os udenfor pagten.

Pagten indskrænker dansk økonomisk handlefrihed

Finanspagtens hele formål er som anført helt generelt at begrænse de omfattede landes muligheder for at køre med underskud. Tilslutter Danmark sig pagten, vil vi naturligvis også være omfattet heraf. Ikke desto mindre har man fra tilhængerside fremført, at pagten ikke indskrænker Danmarks økonomiske handlefrihed fx til at føre vækstpolitik.

Dette er dog en hul betragtning. For skulle et folketingsflertal på et tidspunkt alligevel ønske at føre en vækstpolitik - fx over for en eskalerende krise og arbejdsløshed - bliver man først nødt til at omgøre den budgetlov, hvormed regeringen vil udmønte Finanspagten. Men hermed har man i næste omgang i realiteten også overtrådt Finanspagten og kan dermed af de øvrige lande i pagten indklages for EU-domstolen og idømmes en bøde på 0,1 % af BNP. Så Finanspagten indskrænker altså Danmarks økonomisk politiske handlefrihed.

At det til enhver tid værende flertal i Folketinget på grund af Finanspagten ikke længere kan føre en arbejdsløshedsbekæmpende økonomisk politik, selv om et flertal i befolkningen måtte ønske det, må betragtes som demokratisk set temmelig tvivlsomt.

For tilhængere af dansk tilslutning til Finanspagten vægter i denne forbindelse højere, at Danmark til gengæld får indflydelse på den europæiske politik. Men

realiteten er, at eurozonen med Finanspagten har skilt sig ud som en stat i staten. Hvilket kommer til udtryk i, at man vil holde sine egne topmøder og vælge sin egen præsident. Danmark vil højst blive inviteret til et møde i eurozonen en gang om året, og har ingen garanti for blive hørt, når afgørende beslutninger træffes.

Det er også blevet fremhævet af tilhængere af dansk tilslutning til euroen, at euroforbeholdet stadig består. Og det er rigtigt, at den danske regering har opretholdt euroforbeholdet - i hvert fald formelt set.

Realiteten er dog: først med dansk tilslutning til Konkurrenceevnepagten og dernæst dansk tilslutning til Finanspagten træder Danmark i praksis længere og længere ind i euro-samarbejdet. Uden en folkeafstemning vel at mærke. Euroforbeholdet består, ja - men det undergraves i praksis mere og mere.

Endelig undrer vi os over, at dansk fagbevægelse (LO) ikke i højere grad tager kampen op mod Finanspagten, da den kan risikere at undergrave de danske overenskomster.